

BRZYDZIĆ SIĘ (369) *vb impf*

brzydzić się (367), **brzedzić się** (2); brzydzić się : brzedzić się *Calep* (2 : 2).

się (190), się (179).

Tekst nie oznacza é.

inf brzydzić się (27). ◇ *praes 1 sg* brzydę się (24). ◇ *2 sg* brzydzisz się (13). ◇ *3 sg* brzydzi się (85). ◇ *1 pl* brzydzimy się (11), brzydzi(e)my się (4), brzydzim się (1); -imy *RejZwierc, WujJudConf* (2), *ModrzBaz, NiemObr, OrzJan, SarnStat* (2), *KlonWor*; -(e)my *CzechEp*; -im *SkarJedn*; -imy : -(e)my *KrowObr* (2 : 3). ◇ *2 pl* brzydziecie się (4). ◇ *3 pl* brzydzą się (62). ◇ *praet 1 sg m* -em się brzydził, brzydziłem się (4). ◇ *2 sg m* -eś się brzydził (1). ◇ *3 sg m* brzydził się (29). *f* brzydziła się (9). ◇ *2 pl m pers* -ście się brzydzili (1). ◇ *3 pl m pers* brzydzili się (24). *subst* brzydziły się (2), brzydzili się (1); -y *ModrzBaz*; -y : -i *SkarŻyw* (1 : 1). ◇ *fut 1 sg m* brzydzić się będę (1). ◇ *2 sg m* brzydzić się będziesz (1) *BibRadz*, będziesz się brzydził (1) *RejZwierc*. ◇ *3 sg m* będzie się brzydzić (1). *f* będzie się brzydziła (1). ◇ *2 pl m pers* brzydzić się będziecie (1), będziecie się brzydzić (1); *BudBib* (1 : 1). ◇ *3 pl m pers* brzydzić się będą (2). ◇ *imp 1 sg* niech się brzydę (1). ◇ *2 sg* brzydź się (3). ◇ *3 sg* niech się brzydzi (1). ◇ *1 pl* brzydźmy się (2). ◇ *2 pl* brzydźcie się (1). ◇ *3 pl* niech(aj) się brzydzą (2). ◇ *con 3 sg m* -by się brzydził (7). ◇ *1 pl m pers* byśmy się brzydzili (4). ◇ *3 pl m pers* -by się brzydzili (6). *subst* by się brzydziły (1). ◇ *con praet 3 pl m pers* brzydziliby się byli (1). ◇ *impers con* by się brzydzono (1). ◇ *part praes act* brzydząc się (28).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI(XVIII) – XVIII w.

1. *Odczuwać wstręt, odrazę, obrzydzenie; nauseare Mącz; abominari, aversari Calep; abhorrere, fastidire Cn* (361) : Nauseo, Vzdrygam fie przed czym/ brzydę fie. *Mącz* 242d; Abominor – Brzydę fzie *Calep* 7a, 114a.

a. *Odczuwać fizyczny wstręt, odrazę, obrzydzenie, wzdragać się* (21) : prosiwfyz ich ná cześć/ vwárzył prze nie fyná fwoiego áby iedli/ [...] ktorzy [bogowie] gdy obaczyli/ brzydzili fie á nie iedli *BielKron* 21; Kto fye niebrzydźi/ nápiy fye mleká niewieściego *SienLek* 102, 98.

brzydzić się kim, czym (17): Czemu fie brzydziecie twardy^m a vbogim leganiym? *OpecŻyw* 16; *FalZioł* V 15; Alexander widząc ich [ludu] nieczyfność y niewymowną plugawość wftydził fie ich y brzydził fie imi *HistAl* M3; [o Polakach] bofmy pierwey w polách pod namioty miefzkáli/ brzydząc fie domy budowanemi *BielKron* 338, 299; żadną fye potráwą niebrzydźi kthorą ludźie iedzą *SienLek* 10, 60; *LeovPrzep* I; *KuczKat* 200, 315; *BudBib Ier* 11/11, 13; *CzechRozm* 141; *Oczko* 26v; *SkarŻyw* 271, 461, 487; *WujNT* 330; iż świętá y tákíe nabożeńftwá/ ma fobie wzgárdzoné iáko gnoy/ ábo fímrod ktorým fie brzydźi *PowodPr* 54.

W przen [kim] (3) : *WróbŻołt* 106/18; Przedfie ty mnie w fímrodziech ponorzyfz/ będzie fie mną brzydzić odzienie moię. *Leop Iob* 9/31, *Leop Ps* 106/18.

b. *Odczuwać wstręt moralny, niechęć, pogardę; pogardzać, potępiać; nienawidzić, unikać, odrzucać; wstydzic się; abhorrere, abominari (abominare) Mącz, Calep, Cn; detestari, fastidire Calep, Cn; aversari, despuere, exsecrari, offensionem atque fastidium habere, non posse ferre, fastidium respuere, bilem vomere Cn* (337) : *GlabGad* A5; [ojcowie starzy] iáko fie tefz brzydzili y pátrzyć niemogli ná Obrázy. *KrowObr* 112, 188v; Drudzy poczuli mięfo ono/ [...] A gdy im powiedzyála iż dzyecię/ brzydzili fie á plákáli

wołając po vlicy/ áby fie dáli ná lálkę nieprzyiacielom niżli fie lými mamy ieść przeciw zakonowi występuiąc. *BielKron* 147; Abhorreo, Mierzy mie Brzydę fie niedbam yáko o co złego. *Mącz* 158c, 1c; ktory fie też brzydzić á frálować musi/ pátrząc ná łprofność żywothá twego *RejPos* 223v, 210v; *BiałKat* 218v; Abhorreo – Gardzę, brzidzesie. *Calep* 4b; *Fastidio* – Gardzę, brzedzęsie *Calep* 410a, 314b; *GórnTroas* 72.

brzydzić się kim, czym (316): *MurzNT* 116; *KromRozm III* N3; *BielKom* Ev; *GliczKsiąż* N6v; *LubPs* B4 [2 r.], I4v, N3, dd6v, hh5v (15); Czemu fie młfá brzydziemy *KrowObr* [245v], 112 [2 r.], 114, 188v [2 r.], 189, 190 (9); *Leop Gen* 46/34, *Deut* 18/12, 25/16, *Iudic* 9/23, *Iob* 30/16, *Prov* 6/16; iáko fie Pan brzydzi plugálthwem á nieczyfnością dufzną *BibRadz I* 113v, I 68v, *Deut* 23/18, I 158v, *Am* 6/8, *Is* 30/12 (16); A ták iest oná pierwfa Reguła Práwá Cefárkiego/ dla kthorey lámey brzydzą fye Polacy Práwem Cefárkim *OrzRozm* L4v; fioftrę włáfną zá żonę wzyął/ gdy fie thym káždy zakon brzydzi. *BielKron* 114, 10v, 18, 465; *GrzegRóżn* N, N2, N3; iz Bog wízitko widzi A iako cnotę lubi/ tak fię grzechem brzidzi. *KochSat* [B4]; ktorzi mniemanim o wyzwolonych naukach/ iakoby iaką niepoczelną rzeczą brzidzą fię *KwiatKsiąż* F3, D3, G4; wyrwác fye kilkiem Ofób z Połfów/ y łpráwować ná Seymie przed Królem [...] to/ czego naród Polfki niechce/ y czym fye brzydzi/ y co przeklina *OrzQuin* D, K2 [2 r.], Qv; *SarnUzn* C2v; *RejAp* 68 [2 r.], 115v, 146; *GórnDworz* E, Ddv, Ee3v, Ee6v, Kk5 (8); iz tho niewiáftá bylá iáwnogrzełzna/ y brzydzi fię nią oni gofcie ini *RejPos* 309, 10, 210v; *BiałKat* 216, 218v [4 r.]; Iz fie rodzicmi fwemi áni wiem przecz brzydzą/ Choć vprzeymą miłość ich przeciw łobie widzą. *HistLan* B3; *KuczBKat* 145, 205 [2 r.], 315, 320; *RejZwierc* 18, 23, 91, 164v, 187v (14); *WujJud* 48v, 49; *WujJudConf* 31, 69v; *RejPosRozpr* c4; *RejPosWstaw* [21²]v; A brzydili fię zakonem moim gdzie iefzcze mieli mieyfce ku pokućie/ nie zrozumieli/ ále tym wzgárdzili. *BudBib* 4.Esdr 9/11, 4.Esdr 1/35, *Iudith* 9/3, *Esth* 14/14, 15, 2.Mach 1/27 (14); *WierKróc* Av; *BiałKaz* D2; *BudNT* 1.Cor 13/6[5]; *CzechRozm* 54v, 134v, 141, 258v, 259 (15); Zywie ná fwym dość hoynie á brzydzi fie zbytkiem *PaprPan* Q2, X4; Ludzie rodzaiem y máietnościami znáczni/ brzydzą fię profteimi łzátami. *ModrzBaz* 50, 9, 25, 60v, 96, 143 (13); Toć fą ony wielkie/ iáko Ruś mowi Ierezie/ dla ktorych fie námi tak bárzo Grekowie brzydzą *SkarJedn* 240, 216 [2 r.], 231, 235, 260, 370 (9); Izaż ia nieprzyaciól twych nie nawidzę? Izaż fye przeciwnikiem twoim niebrzydę? Brzydę/ prze bóg *KochPs* 204, 150, 184; Tráfiło fię tefz dwoie pácholát zacnie vrodzonych [...] ifz fię náuczeni od rodzicow/ bólwochwálftwem brzydzi. *SkarŻyw* 46; y lámá fię fwą wfzetecznością brzydzi y wftydzić siebie poczęłá. *SkarŻyw* 462, 74, 153, 171, 294, 478 (40); ták iz go y żoná porzuciłá/ brzydząc fię iego zdráđá. *StryjKron* 527 marg; *CzechEp* 9, 13, 79, 85, 108, 214; *NiemObr* 84, 116, 145, 161, 164 (8); prágnie záwždy vczciwości/ á brzydzi/ fię łprofnością. *GórnRozm* A3, C2v [2 r.], K4; *WerGość* 204, 214; iáko fię Pan Bog gniewa ná cíelefne á nieczyfte ludzie á iáko fię nimi brzydzi. *WerKaz* 292, 280, 298; CZekáią cię z rádością moię niłkié progi [...] Y Iowis fye nie brzydził iefcze podleyfzemi: Y ty fye/ profzę/ nie brzydź ściánami moiými. *PudłFr* 12, 7, 16, 23, 57, 75; *ArtKanc* Lv, M3v [2 r.], N19v; *PaprUp* G2; Niełtetyfz/ com wždy winná? przecz fye [ocieć] brzydzi mémi Oczymá/ y prófbami vftáwicznými? *ZawJeft* 41, 24, 34; *ActReg* 159; *Phil* B4, I2; *GórnTroas* 71; iest rzecz niepodobná/ wfzytkim fię podobác (bo co ieden miłwie/ tym fię drugi brzydzi) *KochCn* B4; *KochPij* C3; Dziękuieć/ żeś fię má/ nie brzydził/ wnétrznostíá/ Owfzemes iá

fwoją ozdobił iftnością. *GrabowSet* P2v, K3, P2, V3; *OrzJan* 93; Ale niewiem czego [o *przeżegnaniu stołu*] fię tu wftydzić/ albo czym fię brzydzić ma prawowierny Chrześcíanin. *LatHar* 56, 56, 58, 270 [2 r.]; Nie mniej fię też Chrześcíanie brzydźili náuką Práktykárfką/ która z álspektow gwiazd opowiada ludziom ich przypadki. *WujNT* s. 478, s. 44, s. 76, *Rom* 2/2, s. 529, s. 842 (14); *WysKaz* 6; *SarnStat* 21, 702; *SiebRozmyśl* E4 [2 r.], F4v; *KlonKr* Fv; *SkarKaz* 5b, 118b, 241b, 277a, 348b (8); *PowodPr* 53; *CzahTr* [D]v, [D2] [2 r.], K2v; *GosłCast* 37, 47; Iákoż cię nie miłować/ moy truneczku święty/ A kto fię tobą brzydźi/ niech będzie przeklęty. *PaxLiz* Dv; *SkarKazSej* 693b; *SapEpit* A4v; *KlonWor* 75; *ZbylPrzyg* A3, B4v. Cf »jak gadziną się brzydźić«, »gardzić i brzydźić się«.

cum inf: á nie brzydźił fię on złoczyńcá pomázác krwią iego *RejZwierc* 148v.

Ze zdaniem dopełnieniowym: á wśákoż iednák Kryřtus Pan nie wftydał fię thego áni fię thym brzydźił iř wyřzedł z narodu iey [*Rut*]. *BibRadz* I 148v.

Zwrot: »jak gadziną się brzydźić«: Brzydki człek pyřzny: bo fię tákim hydzi Pán Bog: y człowiek, iák gádziną brzydźi. *KlonKr* 3.

Szeregi: »gardzić i (a) brzydźić się; (nie) brzydźić się ani gardzić« (3 : 1): *GliczKsiąż* N5v; *Mącz* 345a; *BiałKaz* I4; ábyřmy fię ludźmi niebrzydźili/ áni nimi gárdźili *ModrzBaz* 69.

»brzydźić się i nienawidzić; nienawidzić i brzydźić się« (1 : 1): *GórnDworz* H7; Kłámřtwá nienawidziałem y brzydźilem fię (nim lecz) zakonu twego rozmiłowałem fię. *BudBib* Ps 119/163.

»brzydźić się i pomiatać«: Boć Egyptczykowie brzydźą fię y pomiátuią wřlyřtkiem i pářterzmi owieć [*quia detestantur Aegyptii omnes pastores ovium*]. *Leop* Gen 46/34.

W przen (3) : *KrowObr* 186v; Iákoż wprawdzie ferce nářze brzydźi fię/ y nienawidzi tych rzeczy wřyřtkich/ ktore były řnami w nieřczęřciu nářzym *GórnDworz* H7; oko Páńkie/ [...] iáko fię brzydźi á iáko fię odwráca [...] od onego błázná řwiáthá thego. *RejPos* 228; *WujNT* 508.

2. Odczuwać niechęć do jedzenia, brak apetytu, lub wywoływać niechęć do jedzenia, odbierać apetyt; mieć mdłości, nudności (7) : Są tedy známioná choroby żołądkowej/ iř wnátrze boli/ iedzenie řye brzydźi/ ciáło mdleie y truchleie *SienLek* 96.

brzydźić się czego (3): *FalZioł* IV 36c, V 32v; A ięřliby řye tylko iedzenia bes tych przyczyn brzydźił: tedy nářłucz czořnku spierzem/ thymże mu dźiářlá y řęby náćieray/ thedyć mu zás řmák przyyddzie. *SienLek* 169v.

brzydźić się czym: Bowiem yako w tych ludziach znak yeřt dobrego przyrodzenia/ gdy fię ich żołądek żadnym pokarmem niebrźidźi *KwiatKsiąż* B3.

Frazy: »brzydźi się [komu]«: brzydźi řye mu/ z vřt mu czuchnie/ oczy má wpádłe *SienLek* 103.

»żołądek się brzydźi« (2): gdy fię iey [*brzemiennej*] żołądek brzydźi tedy porzuci wnet. *FalZioł* IV 36b; *KwiatKsiąż* B3.

3. Wywoływać wstręt moralny, potępienie, niechęć, nie podobać się (1) : Kupczowy fię iuř y řamemu Plebanowe pořtempky niepodobaia. Wiere kxieze ty pořtempky [...] Prawie my fię za nić wydźą Czo daliey fię wieczey brzydźą. *RejKup* n4.

Synonimy: **1.** *wzdrygáć się*; **b.** *gardzić, hydźić się, nienawidzić, odrzekać się, odwracać się, pomiatać, wřtydźić się, wřdrygáć się.*

Formacje pochodne: *obrzydźić się, zbrzydźić się.*

Cf **BRZYDZĄCY SIĘ, BRZYDZENIE**

ZZie